

ХОЛОДЬКО Дарина Миколаївна,
курсант Військового інституту
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Науковий керівник:

ВОРОБІЙОВА Ганна Юрївна,
доцент кафедри військової
журналістики Військового інституту
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, кандидат
політичних наук

УКРАЇНЬСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИЧНІ, ПРАВОВІ ТА СВІТОГЛЯДНІ ЗАСАДИ

Національна ідентичність народів завжди цікавила не лише науковців у сфері політології, а й філософів, психологів, соціологів, управлінців та інших. На сьогоднішній час, поняття «національна ідентичність» продовжує вдосконалюватись та розширюватись. Так, американський науковець Ф. Фукуяма в своїх роботах зауважує, що національна ідентичність все ще є критично важливою для підтримки успішного сучасного політичного порядку. Національна ідентичність народів не лише забезпечує належний рівень фізичної безпеки, але й сприяє ефективному управлінню, економічному розвитку та зміцненню довіри громадян.

За роки спостереження, визначено, що національна ідентичність народу не є сталим показником, а вона постійно змінюється. Під впливом певних факторів національна ідентичність може переживати кризові часи існування народу. Хоча, й сам народ в обличчі держави, може негативно впливати на національну ідентичність шляхом неефективності державного управління, недосконалості політики в соціальній сфері, а також у сферах економіки, культури. Крім цього, глобалізаційні процеси в світі, перш за все в інформаційному просторі, теж можуть зумовити кризу національної ідентичності. Тому слід приділити увагу питанням розвитку, становлення та перспективам розвитку національної ідентичності українського народу [1–2].

Процес становлення української ідентичності визначається історією формування українства як народу. Михайло Грушевський визначав такі етапи формування ідентичності: Київської Русі; Галицько-Волинської держави; часів гетьманства Хмельницького; УНР. Саме за часів Б. Хмельницького вперше зустрічається словосполучення «українська нація». Завдяки гетьману, українська культурна ідентичність стала визнаним і вагомим чинником політичної історії Європи. Однак укладений 1654 р. у м. Переяславі договір з росією надовго загальмував національне самовизначення українського народу.

Історично Україна як форпост європейської цивілізації на Сході, мала всі передумови формування нації європейського зразка. Проте Москва розірвала природні процеси взаємозв'язків України, з європейським світом, що негативно позначилося на становленні нації. Україна відтоді перетворювалася на територію з переважним розселенням українців, тобто на Україну територіальну й демографічну, а не політичну та соціокультурну [3]. З цього часу українська ідентичність існувала головним чином як додаток до імперського (радянського) способу буття, зберігаючись в основному серед сільських верств населення – їхньої мови, звичаїв, обрядів тощо. У цілому українство в цей період формується в парадигмі так званої етнічної нації. Лише зі здобуттям незалежності Україна почала поступово відроджувати національну ідентичність.

На сьогоднішній час в Україні діє закон «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності». Законом визначено мету, завдання, принципи, напрями, особливості формування та реалізації державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності як складової забезпечення національної безпеки України. А також гарантії участі громадян України, закордонних українців, громадських об'єднань та інших інститутів громадянського суспільства у її реалізації. Визначені складові державної політики в утвердженні української національної та громадянської ідентичності – національно-патріотичне виховання, військово-патріотичне виховання та громадянська освіта. Зокрема, громадянсько-патріотичне виховання має здійснюватися за напрямами популяризації історії України, а саме періодів боротьби українського народу за самовизначення і творення власної держави, етапах державотворення та борців за незалежність та вшанування видатних особистостей, ветеранів війни, героїв, які полягли в боротьбі за Україну [4].

Можна стверджувати, що світоглядні засади української ідентичності базуються на поєднанні історичної пам'яті, культурних цінностей та політичної волі до самовизначення. До світоглядних засад можна віднести ключові цінності (воля (свобода), гідність, соборність та самобутність), філософські основи (ідея «єдності праці»), мовно-культурний фундамент (українська мова, традиції, звичаї та мистецтво), історична спадкоємність (Київська Русь, козаччина та УНР) та стійкість (готовність захищати свою землю та свободу в умовах агресії) [5].

Таким чином, український народ має глибоке історичне коріння розвитку національної ідентичності. Серед усіх етапів розвитку національної ідентичності, на теперішній час затверджено нормативно-правові акти, які забезпечують належні умови розвитку українського народу та його ідентичності як в Україні, так і за її межами. Хоча російсько-українська війна і завдала великих потрясінь державі, проте саме вона підкреслила важливість становлення національної ідентичності, як основи існування країни.

Список використаних джерел

1. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія. К. : НІСД, 2011. 336 с.
2. Yablunovskyi A. Українська національна ідентичність: особливості дослідження у вітчизняній науці. *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*. 6 (2). 2023. С. 100-109. DOI: <https://doi.org/10.15421/342330>.
3. Horinov P. V., Drapushko R. H. Formation of the national identity of ukrainians as the basis of national security of the Ukrainian state. *Juridical scientific and electronic journal*. 2022. P. 26-30. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-10/2>
4. Федорчук О., Ковальов О. Національна ідентичність як генетична матриця українського народу. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2022. С. 42-48. DOI: [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-2\(29\)-42-48](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-2(29)-42-48).
5. Romanenko O. V. (2017). Ідентичність нації та тексту: як сучасна українська література формує інтенсивні образи національної ідентифікації. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. URL: <https://litp.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/306>.

ЧПЕЦЬ Мілена Олександрівна,
студент Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого
Науковий керівник:
БІЛЯЦЬКИЙ Олексій Сергійович,
старший викладач Національного
юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

УКРАЇНЬСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ІСТОРИЧНОМУ ВИМІРІ: ВИТОКИ НАЦІОНАЛЬНОГО САМОУСВІДОМЛЕННЯ, ТРАВМАТИЧНИЙ ДОСВІД ТА КУЛЬТУРНА ТЯГЛІСТЬ

Проблема української ідентичності посідає центральне місце в сучасних гуманітарних дослідженнях, оскільки вона безпосередньо пов'язана з питаннями історичної пам'яті, державотворення та культурної самобутності. Українська ідентичність формувалася впродовж століть у складних умовах політичної залежності, територіальної фрагментації та системного зовнішнього впливу. Самоусвідомлення українців як окремої етнокультурної спільноти не було лінійним процесом, а розвивалося через чергування етапів піднесення, втрат і відновлення [1].